

HUSŮV TÝDEN.

Pro "Pokrok Západo" napsal Jos. Ad. Trojan.

Den 6. července, výroční den upálení Husova, oslavuje se v národě českém, aby památka jeho v lidu se oživila k obrození v duchu pravdy. Vzpomínky na mučedníka Kostnického mají očistovat a povznášetí našeho ducha přes propasti věků, t. j. při uvědomování násna Husových, dle nichž žil, máme se vynasnažiti, kráčet po stopách jeho osobnosti. Jinak vše, chny ty oslavy a připomínky nemají prázdňného významu, napa pak zneuctívá se památka národních mužů, kteří nám zůstávají světlý vzor, od kterého my však se vzdalujeme svou povrchností a noupřímností.

My, připomínajíc si památku Husovu, máme na mysli hlavně dvě věci: Nebyl-li Hus upálen nadarmo, a jelikož Hus byl přede vším člověkem náboženským, jak my, kteří jej oslavujeme, stojíme k náboženské bytosti jeho. Další řádky chceme tyto dvě otázky zodpověděti.

Pro své vrstevníky, kteří Husa znali a jemu rozuměli, pro ty Hus nadarmo neumřel. Neboť jeho smrtí začal v národě českém nový život, povstal duchovní převrat, který se jmenuje reformační. Před ní všechen život spravován byl rozkazy říma, a v poslušnosti byl udržován mečem vládařů. Po smrti Husově setřásal lid se sebe toto břímě, t. j. poručnictví moei církevních a světských a upravil si svůj život dle nových zákonů, které jmenujeme osobní předsvd.

ění a svědomí. Staré řády, spožívací na autoritě, tento přerod nazvaly revolucí, my jej jmenujeme reformací. S obrozením náboženským vyrůstala změna poměrů politických, hospodářských i sociálních. Všecky základy středověkého života se reformací změnily. Hnutí husitské, které bylo hnutím náboženským, proměnilo všecken společenský řád.

Pro své vrstevníky Hus tedy neumřel nadarmo. Jelikož však každý vůdčí duch zůstává synem své doby, nemohl Hus býti mužem národního století. Hus předsedl svou dobu o dobré století, ale nemohl učiniti z patnáctého století skok do dvacátého. Ve vývoji světa nastává takových skoků. Avšak přes to přese všechno Hus svým životem vykoupil nový názor na svět, nezávislost osobního předsvdění na autoritě lidské, z čehož čerpáme i my ve století dvacátém. Tedy i pro nás neumřel Hus nadarmo, jest toliko otázka, co by z Husova odkazu, z jeho dědičtí děláme.

Zamysleme se trochu nad skutečností! Hus vyhojval nám svou bodu předsvdění. Jak vyhlíželi z arbeda předsvdění u nás? Právda, dnes už se neupaluje na hranici, ale rozhlédneme-li se po našem životě, musíme doznati, že nejme o mnoho dále, než bylo středověké upalování, a že máme mnoho doháněti. Děmon pomluvy jako divé zvíře probáhl se světem s plnou nenávistí u dat. Člověk průměrný by se rozpakoval uhoiti sekerou svého bližního do hlavy, avšak nerozpakuje se zažiti dobrého pověst jeho jednávou pozhrozu. Poety a obdivy nejsou předmětem čestného závodění, nř-

brž udilejí se lidem lichým a ne-mravným a stávají se předmětem protekce, kupřívství a všelijakých nečistých káestů. Oslavujeme Husa jako průkopníka předsvdění svobody, a zatím ubíjíme každého, kdo se osmělí svému předsvdění dáti průchod. Můžeme z takových okolností říci, že jsme hodni děditví Husova, když zabanbuje-me a utloukáme ty, kteří snaží se žiti dle svého předsvdění?

Kdosi stojí psáno: "Odstaňte násilí! Násilí v rukavičkách je horší než se sekerou v ruce. Nemá práva vyslovovati jméno Husa, kdo pro svobodu předsvdění něčeho nečiní, kdo na všechny strany rozsevá jen násilí. Kdo dopouští, aby zuřivá demagogie prázdňného hlava z kornatých arců pustořila život a jeho uálechtile snahy, kdo trpí, aby utloukáni byli ti, kteří dále vidí než průměrné naše baráničtví, starovlastenectví a křiklounství, ten ani z daleka nemá práva vyslovovati jméno Husa. Pro takové lidi umřel Hus nadarmo."

Co se týká druhé otázky, musíme si dříve ujasnit vývoj náboženský, který z hruba lze vyjádřiti takto: Víra, nevěra, renaissance. Darwinisté tvrdí, že člověk v lóně matky prodělal za 9 měsíců tentž vývoj, jako živočišstvo za tisíce a tisíce minulých let. Postupný vývoj je zkráceným zopakováním vývoje jednotlivce. A totž lze říci i o náboženském vývoji. Zprvu člověk věřil orthodoxně, pak do-sadil na trůn rozum a popíral náboženství, a na konec osvojil si náboženství vlastní. V tom ohledu někdo projde všemi stupni, jiní jen dvěma a přemnozí zstávají jen u prvního. Pro širší vrstvy je

jim dalo poznání a upokojení. Tyto vrstvy žijí pohromadě, šili lépe řečeno vedle sebe. Při tom se potírají, a každá z nich tvrdí, že je tou pravou a jedinou složkou ve vývoji světa.

V jednom německém provolání ku katolům stojí: "Každé nám slovy, ne takovými, které nie neznamenají a přehnané, neboť to zůstává bez účinku. Ukažte nám hříchy doby a naznačte cesty, jak se máme změnit. Hlásejte nám víru, ale tak, abychom nemuseli státi ustavičně na rozcestí. Buď možno věřiti theologům anebo vědč. Věřiti je přece něco jiného než rozumem zkoumati. Reete nám, co je víra, co máme věděti a co věřiti, aniž bychom se zapletli do vnitřních rozporů. Každé nám o spasení, ale ne tak, abychom si museli myslet, že bůh sedí na trůně s útrpným právem, jenž rozumuje a odsuzuje. Každé nám spasení, které zbavuje tihy duše, abychom našli sílu, která velk konati dobro, která dáva člověku moc zbavit se všeho nízkého, kažte nám o bohu, kterého bychom chá-pali a milovali. Každé nám o Kristu, ale ne slovy dogmatickými, kterým nerozumíme, ale tak, abychom měli k němu důvěru, abychom toužebně se chápali jeho ruky, po nichž lidstvo dychtiti nepřestane, i tehdy, když si toho ani vědomo nebude."

Jdeme po zavátých stopách cest osobnosti Husovy, jehož výroky povznášejí a ošafují, a uctíme tak jeho památku nejlépe. Naše oslavy něčeho neznamenají.

ÚRYVKY Z GEOLOGIE I ARCHEOLOGIE.

(Podává Jos. Tápal, civ. inženýr, Rosenberk, Tex.)

(Pokračování.)

Minule zmínil jsem se, že budu vysvětlovati některé výrazy geologické i archeologické, nyní však dospěl jsem k tomu názoru, že lépe bude, přejdu-li ihned ku popisu tří hlavních skupin hornin a výrazy ony budu postupem vysvětlovati.

Jak jsem již předešle uvedl, dělíme veškeré horniny povrchu zemského ve tři skupiny, a sice skupinu hornin usazených, skupinu hornin vyvřelých a skupinu hornin vzniku ústrojného. Ku lepšmu pochopení a vysvětlení znaků těchto skupin volme tři základní představitelce jejich, a sice pískovec, žulu a křídlo, a bedlivě zkoumejme a pozorujme všechny jejich vlastnosti.

Kameny tyto jsou dobře známy každému z čtenářů, neboť pískovec jest obyčejně stavivem zdi, tenají se z něho schody, žlaby atd. Z leštěné žuly dělájí se sloupy, památní desky na budovách, náhrobky, též ulice ve velkých městech bý-vají jí dlážděny. Křídlo zná každý a doufám, že každý měl jí v rukou mnohokrát ve svém životě.

Pozorujme první zvolený kámen a sice pískovec a bedlivě zkoumejme pod zvětšovacím sklem jeho vlastnosti, málo dbajíc na barvu a tvrdost jeho. Na každém vhodně voleném kousku pískovce možno vypořovati následující vlastnosti:

- 1.) Kámen tento složen z malých zrnítek, která jsou okulacená neb otupená.
  - 2.) Skrabeme-li po povrchu jeho, oddělují se kulaté částičky, z nichž poznáme zrníčka písková.
  - 3.) Drobnohledem předsvdíme se, že zrníčka ta leží v pískovci v řadách, dle nichž se kámen snadno láme neb štípe.
  - 4.) Zrna liší se od sebe velikostí a rázem. Většina složena jest z hmoty tvrdé, čiré, buď částečně neb úplně bezbarvé. Některá podobají se plískám hmoty stříbrně-lesklé, jiná jsou ouřt měkká.
- V pískovcích dotýkájí se zrníčka buď bezprostředně, buď vázána jsou k sobě hmotou tvrdou, tmelem zvanou, která je váže v tvrdý kámen a obyčejně jim do-dává i zabarvení. Dle tmele bývá pískovec různě zbarven, buď červeně, buď žlutě, často i zeleně, hnědě, neb purpurově, velmi však zřídka černě.
- Skrabeme-li tyto snaky v celek, máme stružný popis všech pískovců. Pískovec jest tudíž kámen, složený z okulacených, otupených a do vrstviček složených zrníček z různých kamenů pochodících.

Nyní pozorujme žulu. Je rázu zcela jiného než pískovec.

1. Žula nemá v sobě těles okulacených.

2.) Složena jest ze tří různých součástek, zvláštím, krystalografickým rázem se vyznačujících, z nichž jedna součástka, živec zvaná, leží v ní jako dlouhé krystaly více méně ostré, neb jako zrna povrchu lesklého, barvy buď bílé masové, buď špinavé bílé, jež nožem mohou se rýpati. Druhá součástka, sílida zvaná, vyskytuje se v žule v deštičkách jasné lesklých, snadno oddělitelných, jež lze snadno v tenké a průsvitné lupénky rozkřápati. Porovnáme-li tyto lupénky se stříbrnými plíšky v pískovci, předsvdíme se, že složeny jsou z téže hmoty. Třetí součástka v žule tvoří křemen. Jest to hmota velmi tvrdá, průsvitná, sklovitá, zrníčka jsou povrchu nerovného, obrysy mají nepravidelný a nedají se nožem rýpati.

3.) Krystaly v žule leží neovněnány, pronikajíce se navzájem; jsou jako srostlé.

Dle těchto znaků jest tedy žula složena z krystalů různorodých, bez ladu a skladu ležících a nepravidelně spojených.

Zkoumejme i třetí zvolený kámen, představitel nám skupinu hornin vzniku ústrojného a sice křídlo neplavenou, neb-li křídlo, vezměme kousek vápence. Pouhým okem jeví se nám křídlo jako hmota měkká, bílá, snadno drobitvá, kterou lze nožem nejen rýpati, nřbrž i krájet, v níž není ani zrn, jak v pískovci, ani krystalů, jako v žule. Setřeme trošku křídlo do sklenice naplněné vodou a jemně jí zamícháme a nechme ustáti. Usazeninu pak zkoumejme drobnohledem, neb lupou a zpozorujme zvláštím znaky:

- 1.) Křídlo složeno jest z velikého množství částic stejné sice zbarvených a z téže hmoty složených, ale tvarem zcela od sebe odchylných.
- 2.) Je složeno z malinkých skofápek, z bílých korálů, mořských hub a z bílých tělísek, patrně rozdrobených to zbytků ústrojných, to jest živočichů před dávnými věky zemi obývavších. Mimo to bývají v křídle a v některých vápencích ulity a misky měkkých dobře zachovány.

Křídlo jest tudíž kámen složený ze zbytků zvířat druhdy žijících, dávno vyhynulých.

Osvojiti si znaky těchto tří kamenů jest velice důležité, neboť pískovec, žula a křídlo jsou představitel tří skupin, v něž horniny povrchu zemského rozřídujeme. Vzájemným srovnáváním těchto kamenů s kameny jinými seznáme, že téměř každý kámen v přírodě druží se ku své vlastní skupině. Ovšem nesmíme i tentokrát vřimati si valně ani barvy, ani tvaru, nřbrž jen podstatných znaků. Musíme pilně pozorovati, z čeho kameny složeny jsou a jaká je jejich složitost a poznáváme tohle, a řadíme je buď do skupiny pískovců, buď žul, buď křídly. Rozřídovati, nebo-li určovati (klasifikovati) všechny objevené kameny, jest předmět velice důležitý. Bez něho neporadili bychom si a četnými nové objevnými předměty. Vyjdeme-li si do přírody, buď do lomu, hliníku, neb pískového dolu, na všech místech najdeme horniny buď stejné, téhož druhu, buď různé, druhů rozmanitých. Slovem hornina označujeme kámen, neb jakýkoliv nerost, vzniklý přirozeně, ať již je měkký nebo tvrdý. Horninou jest tudíž pisek, bahno, hlína, rašelina, uhlí, vápence, žula atd. Vzájemným srovnáváním předsvdíme se, že různé horniny vždy některé ze tří řečených skupin přísluší a že je můžeme zařaditi buď do skupiny pískovců, buď žul, buď křídly. Zevrubnějším zkoumáním a pozorováním seznáme, jak vznikly, jaké změny prodělaly, ať vytvořily se tak, jak dnes se s nimi v přírodě setkáváme. Horniny zobrazují dějiny naší země, dějiny změn a převratů na povrchu naší planety. Abychom vnikli do dějin těch, jest nezbytně třeba dvou vlastností, totiž uměti pozorovati a výsledky různých pozorování uměti srovnávati a seskupovati. Jak pozorovati, vyliší jsem již dříve, a kterak srovnávati, ukáza jsem v popise o třídění hornin ve tři skupiny.

řečené tři skupiny označili jsme si jako pískovec, žulu a křídlo, šili jako horniny usazené (sedimentární), horniny vzniku ústrojného a horniny vyvřelé (eruptivní) vzniku ohňorodého. Horniny tyto líčí se od sebe podstatně. Jest tedy zcela zřejmo, že každé z nich přísluší zvláštím vlastní dějiny, to jest, že každá hornina vznikla jinak. Abychom se předsvděli, jak horniny tyto vznikaly, budu se postupně zabývati těmito třemi skupinami a začnu s horninami usazenými, t. j. oněmi, jež mají vlastnosti pískovců.

(Pokračování.)

Z UMĚLECKÝCH POČÁTKŮ KARLA BURIANA.

Slavná dnešní umělecká pověst, pojiel se ke jménu Karla Buriana, buďi přirozeně v ctitelch jeho umění touhu zvěděti, jaké byly počátky umělecké dráhy jeho. V hudebním listě "Smetana" uveřejňuje Burian výsoco zajímavé autobiografické črty, v nichž vzpomíná též na první doby své divadelní činnosti. Zde podáváme úryvek z nich:

"Je pro mne na čase, psáti Paměti. Poněkud brzo, neboť jsme ještě v letech nejlepších, a hlavní úloha na nás čeká, bez jejíhož provedení bychom neradi na odpor šinek. Na české opeře bych ještě rád křeoval Prsten Nibelungův, Parsifala a — Tristana, čímž bych svou kariéru přímo ideálně korunoval a poněkud interessantěji, nežli tím nějakým "představením na rozloučenou..."

S Jilkem (nedávno zemřelým kapelníkem Národního divadla) jsem přišel do svého prvního engagementu v Brně, a k němu pou-talji mně drahé vzpomínky "aus der Drangperiode". Za ředitele V. Huebnera, později Chmelenského, byl to znamenitý ensemble, jenž se v Brně sešel, a mnohá významná jména dnešního jeviště Národního byla tehdy ozdobou mladého ústavu brněnského. Jan Vávra, Zelenáský, Šír, Rykavá, Huebnerová — hrdá jména! Pisatel těchto řádek aspoň "jako host" se může počítati mezi ně! Někteří záhy odešli: Inneman, znamenitý Gabriel, Jilek...

My tenkrát začali v Brně "Prodanou" a "Daliborem"; to byly moje první dvě úlohy, a dva dny po sobě. V pravdě nemám pro vychrtlého právníka ze čtvrtého semestru, na němž klepaly kosti jako v "danse macabre", a jehož duši sžíraly pochybnosti, zda-li nebude jednou osudného kroku litovat, jenž ho z pozitivně úspěšné školní síně zavedl na pochybná, ošemetně nejistá prkna divadelní. Hlas nebo hlásek zde byl, ale také hubený (jako jeho mladý majitel), ale ten se "vy-pat" nedal. Vata dělala svou povinnost a vážila snad vše, než ne-tenění všech Daliborů... Ale co zde bylo, to byla hudebnost a nad-dajnost a ty vyvázaly všechny nedostatky... A záhy se dostavily ú-pěchy a 70 zlatých měsálních ne-bylo k zaholení pro aběhlého prá-vníka, jenž se protloukal kondicemi a denně běhal z Ostruhové ulice na Pořčí za měsčím pětku a každodenní sklenici kávy... Kolik let byl bych ještě prostudoval nebo protřpel, než bych těch 70 zla-tých byl si vydělal na dráze práv-nické? — Ovšem mohlo sklapan-outi, a myslím-li dnes zpět, byla to přece jen odvážlivá sázka, kte-rou bych si dnes rozmyslel, a kte-rou lze omluviti jenom mládím a nebo v nitru zakotveným posvece-ním k umění, jehož nejsme si vě-domi a kterému neodoláme.

Ovšem bylo mi souzeno brzy poznati divadelní dráhu s jiné strany. Brno bylo český a hmotně příliš slabé, aby tak dobrý a tím poměrně drahý soubor mohl si "dovoliti" na delší čas. Po něko-liku měsících stability řekl se: "Na cesty!" Tím byla mému srd-ci zasazena první rána. Umění a kořovat! To že se nesnáší, bylo mi předem jasno, ale "ta" bu-doucnost — byla temná... Kam potom, když někde uvizneme! Kam pak s repertoírem dvaceti če-ských studovaných partii? Se zna-losťmi němečiny, jakými se mohly vykázati jenom ročníky let po-oměšatých!... Ale nie na plat! Domů jsem nemohl a neodul, uš-

studem ne, a také nechtěl. Jak bych byl to "přenesl přes srdce", místo klavírního výtahu zaprášené pandešky nebo právo německé s tajemně hloubi kufrové vyzdvih-nouti a zabřiti do nich mladist-vého fantomy divadelní?... A kdo jed-nou v žití pocítil ten úpal divadel-ních prken, pozveš několik praž-ských doušků jeviškového vzdu-chu, a oči mu zaslezy pod tlakem nezvyklých světél — ten propadl svému osudu, ten nemůže zpět, a buďto "se štítem anebo na štítu"!

A tak jsme přišli na svých ce-stách do Prostějova. Divadelní sál s loutkovým jevištěm, dvěma dekoracemi: les a pokoj s kachlo-vými kamny, garderoby vedle drůbežných a "jiných" chlívků, anebo oblékat se v kulíšech — to byla redukce mých iluzí horší, než kdyby mi byli zredukovali divadelní gázi na polovičku! Ani moje první "benefice", jež mi přispěla 27 zlatými ku zlepšení mé situace, nebyla s to, aby mne smřila s "pojezdným" osudem a dala zapadnouti několika paprčkům lepná naděje do trosk mých snů!

Z Prostějova "převzal" nás Chmelenský a táblo se do Chrudi-mě. Chrudim! To už byla jiná, a v Chrudimi to bylo "iní", jak říkají na Blatech. U "Štěrbů" se scházela prominentní společnost, již předsedal neobčič Franta Wiesner, továrník a divadelní enthu-siast "mimo službu." Tam se nejen pilo a hodovalo, ale dovedlo mluvit také o umění a to důkladně a interesantně. Wiesner měl di-rektně miloval a často přivedl do rozpaků, při nichž mi tváře hoře-ly, když se dušoval na to: "Kadlí-ku, z tebe bude Broulík, když se budeš držet, ale Broulík měl stř-brný a ty máš zlatý hlas..."

Někdy přišel Dr. K. Pippich mezi nás. Pan "intendant" byl jako vždy roztomilý a uznalý. Všude nalezl slovo uznání a po-vzbuzení, i když sem a tam kniitla metlička kritická, kterou dovedl rozníle živitout v záplavě slov pochvalných. A při tom zněl jeho "pannenský" bas ve všech rejstřících, jako by se jednalo o "Toma-na a lesní pannu"...

Pan "intendant" pozval nás jednou s Jilkem k hudebním "five o'clock", a já byl všecek bez se-be, co se mi tu skytalo požitků! Dr. Pippich rozvinul nám celého Wagnera, o kterém jsem měl poně-tí jen z Lohengrina a Tannhaeu-sra, lílel své zkušenosti a dojmy z Bayreutu, vyprávěl své connais-sance se světovými umělci, zpíval Siegmunda i Sieglindu z Walkýry v černém base, a jako vrchol vši gradace: uvedl nás do království Amfortasova, a mě poprvé — byt jen povrchně, seznámil s Parsifa-lem. Zda se mu tenkrát zardálo, že mladický posluchač, ubohý ko-žující český tenorek během patná-cti let odhalil v milovaném Pippi-chově Bayreutu svatého Grále? Ani se mu nezamlilo!... Ale 36 zlatých mi půjčil, dobrák, abych mohl do světa, když se brněnský ensemble rozhlil, a tím se mně za-vázal k nepoměřitelné věčnosti, ne-bož mi tím otevřel cestu.

Ptáte se s pochybujeím úsmě-vem: "Zda-li pak je taky vrátil?" Pippich je uložil dobře, dobře! Kéz by mu podobné půjčky byly přinesly Burianových úroků!"

Předplatte se na Pokrok pouze \$1.50 ročně.

F. J. Kugler a J. Krupička

vykonávají práci zednickou jakož plastýřskou, cementové obodaf- y a schody, cisterny a všece vše, co do oboru toho spadá. Rychle a za ceny nejmenší.

Za práci v každém ohledu se ru-čí. 29-1f

2817 již. 12. ulice.

OMAHA, NEBRASKA.

Volejte telefonem: Douglas 7448.

John J. Ostronich
plumbařství,
zavádění páry a plynu

1414 So. 13. Str., Omaha, Neb.

Telefon Třetí 1200.